

[Pendent de revisió lingüística]

Guia per a la participació de l'estudiantat de la Universitat Autònoma de Barcelona

Aprovada a la Comissió d'Alumnat i d'Ocupabilitat el 28/06/2024

Vicerectorat d'Alumnat i d'Ocupabilitat

1. Introducció
2. Marc normatiu sobre la participació de l'estudiantat
3. Antecedents i diagnosi de la situació de partida
4. Guia per a la participació estudiantil a la UAB
 - a. Objectius estratègics
 - b. Eixos estratègics i accions
 - Eix 1. Mesures transversals d'acollida de l'estudiantat i de difusió d'accions
 - Eix 2. Diàleg amb l'estudiantat
 - Eix 3. Suport a l'estudiantat que fa tasques de representació estudiantil
 - Eix 4. Programació d'activitats per part dels serveis de la Universitat
5. Pla de seguiment i avaluació
6. Referències

1. Introducció

La cultura de participació és present en les institucions públiques com a mecanisme de bon govern i de govern obert. La Llei orgànica del sistema universitari espanyol (LOSU) (2023), posa l'estudiant al centre de la vida universitària, donant-li tot el protagonisme en els processos dels quals formarà part durant la seva trajectòria acadèmica. La LOSU fa especial èmfasi en una participació de qualitat i significativa, definint-la, entre altres adjectius, com significativa.

Hi ha moltes formes i maneres de participar de la vida universitària, des de l'associacionisme, les activitats de voluntariat i de cooperació, les activitats culturals i esportives o les mentories, entre d'altres, a banda de la representació estudiantil. La representació estudiantil davant els òrgans de la institució és un dret de l'estudiantat. Per fer de representant cal postular-se, per exemple, per exercir de delegat/da, formar part del consell d'estudiants de la universitat o del centre, ser membre dels òrgans de govern de la universitat o dels centres o participar en les assemblees.

La participació, sigui quin sigui el nivell en què s'exerceix, fomenta que l'estudiant adquireixi tota una sèrie de competències transversals, necessàries tant per a esdevenir part d'una ciutadania activa i compromesa com per a la seva ocupabilitat. A més a més, la participació és una eina de cohesió social que genera un fort sentiment de pertinença i de major compromís.

Aquesta primera guia per a la participació de l'estudiantat de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) inicia el seu camí amb el propòsit de fer visible i consolidar les accions de participació que s'ofereixen actualment des de la institució, però sobretot amb la voluntat d'una millora progressiva mitjançant la implementació de les accions proposades a través dels eixos que es consideren en aquesta guia, i amb la intenció de consolidar les accions que ja es fan.

Aquesta guia ve precedida per: 1) l'estudi de competències derivades de la participació estudiantil, desenvolupat durant el curs 2022/2023, que va suposar la catalogació de les tasques i aprenentatges corresponents que l'estudiantat adquireix en el desenvolupament de l'acció participativa, 2) l'estudi sobre el mapa d'experiència de l'estudiantat en les activitats extracurriculars desenvolupat en el curs 2023/2024 i 3) una sessió participativa amb els vicedegans, les vicedeganes i la sòsdirectora d'estudiants per recollir les seves propostes.

La participació estudiantil ja té una llarga tradició a la UAB, com no podia ser de cap altra manera, i compta amb el suport de la Unitat de Dinamització Comunitària, que la impulsa i gestiona les accions de participació i de representació estudiantil, així com els recursos tècnics, econòmics i els espais de què pot disposar l'estudiantat.

La guia té com una de les seves principals fites desenvolupar un sistema d'indicadors compartits que possibilitin una traçabilitat i una avaluació de les accions per assolir una participació de qualitat i significativa.

2. Marc normatiu sobre la participació de l'estudiantat

El marc normatiu estatal de referència per a la participació estudiantil és la Llei Orgànica 2/2023, de 22 de març, del Sistema Universitari (LOSU). Aquesta llei posa en valor la participació de l'estudiantat i obliga les universitats a fomentar-la, impulsar-la i garantir-la donant un protagonisme actiu a l'estudiantat en la vida universitària. La concreció d'aquests aspectes en l'articulat de la llei, així com les atribucions que s'utilitzen quan se'n fa referència (efectiva, activa, lliure i significativa), marquen el camí a seguir per es universitats per incorporar la participació en la seva gestió i en la vida universitària.

En l'article 34 de la LOSU s'especifica:

- 1. Las universidades garantizarán al estudiantado una participación activa, libre y significativa en el diseño, implementación y evaluación de la política universitaria, así como el ejercicio efectivo de las libertades de expresión y los derechos de reunión, manifestación y asociación, en los términos establecidos en la Constitución y en el resto del ordenamiento jurídico.*
- 2. Las universidades promoverán y facilitarán la participación del estudiantado en actividades de representación y asociacionismo estudiantil, así como su implicación activa en la vida y actividad universitarias (...).*
- 3. El estudiantado tendrá derecho a una representación activa, significativa y participativa en los órganos de gobierno y representación de la universidad, así como en los procesos para su elección, en particular, en los consejos de estudiantes de su universidad y en el Consejo de Estudiantes Universitario del Estado, así como, de existir estos, en los consejos autonómicos de estudiantes.*
- 4. Las universidades garantizarán al estudiantado un acceso real a la información y a mecanismos adecuados para el ejercicio efectivo de los derechos de participación y representación, incluidos aquellos mecanismos destinados al seguimiento y la evaluación.*

Tot i que a la LOSU també es fa referència al "Consejo de estudiantes del Estado", CEUNE, en el seu article 17, va ser l'Estatuto del Estudiante Universitario, aprovat pel Reial decret 1791/2010, de 30 de desembre, el que el va crear. Aquest estatut, encara vigent, desenvolupa clarament els drets a la participació activa de l'estudiantat i, a més, reforça aspectes com el dret a la llibertat d'expressió, de reunió i d'associació en l'àmbit universitari, sense cap mena de discriminació i com a expressió de la corresponsabilitat en la gestió educativa.

D'altra banda, la *Llei 3/2022, de 24 de febrer, de Convivència Universitària*, es refereix puntualment a la participació. Aquesta llei destaca que les universitats han de desenvolupar de forma participativa una regulació relacionada amb la convivència i estipula que els límits d'aquesta normativa sempre seran el respecte als drets de reunió, d'associació i de manifestació. Així mateix, aquesta llei també estableix la possibilitat que la participació en activitats formatives, culturals, esportives, de salut pública, etc., esdevingui una mesura substitutiva de sancions pel seu valor educatiu i recuperador.

Tanmateix, prèviament, als inicis de l'Espai europeu d'educació superior, es va incorporar la participació de l'estudiantat com a element clau en el seu desenvolupament en diverses declaracions, com ara:

- La *Declaració de Praga*, Cap a l'Àrea de l'Educació Superior Europea, de 2001, recull la rellevància de la participació estudiantil en el disseny de l'organització de l'educació superior, i es refereix a l'estudiantat com a "socis constructius, actius i competents".
- La *Declaració de Berlin*, sobre Educació Superior Europea, de 2003, recull la participació de l'estudiantat en la governança de la universitat i en els processos d'avaluació del sistema de garantia de qualitat.
- La Declaració de Glasgow, sobre Universitats fortes per a un Europa forta, de 2005, recull la participació com un tret que ha de donar fortalesa a la universitat.

3. Antecedents i diagnosi de la situació de partida

Per tal d'establir els eixos estratègics d'aquesta guia s'ha comptat amb la informació recollida a llarg dels darrers cursos acadèmics en dos estudis. Es tracta dels estudis següents, ambdós elaborats amb metodologies participatives:

- Anàlisi de les competències transversals derivades de la pràctica participativa (curs 2022/2023)
- Diagnosi de les experiències extracurriculars de l'alumnat de la UAB (curs 2023/2024)

A més, s'ha fet una sessió participativa amb els vicedegans, les vicedeganes i la sotsdirectora d'estudiants.

En un món canviant que evoluciona amb rapidesa, cal que les persones disposin d'un ampli conjunt de capacitats i coneixements per adaptar-se als canvis i fer front als reptes que vagin trobant. Això requereix que l'individu es pugui formar al llarg de la seva vida.

En aquest sentit, el Pla estratègic 2018-2030 de la Universitat Autònoma de Barcelona, en l'àmbit que fa referència a la Comunitat UAB, especifica que té per objectiu ajudar a que la vida de l'estudiantat en el seu pas per la universitat sigui transformadora en termes de creixement personal i professional.

Sobre aquesta base, les competències transversals es converteixen en un valor indispensable, tant a nivell personal com professional. Aquestes competències promouen el pensament crític, la resolució de problemes, la creativitat i la connexió d'idees, i el seu desenvolupament contribueix a la realització de la persona, quelcom essencial per construir una societat sostenible amb una participació ciutadana activa. Per aquest motiu, l'any 2022 des del vicerectorat d'Alumnat i d'Ocupabilitat es va promoure una anàlisi de les competències transversals que adquireix l'estudiantat de la Universitat a través de la seva participació en activitats i en l'entorn universitari i de la representació estudiantil.

Els resultats de l'estudi van permetre identificar les funcions desenvolupades per l'estudiantat en les activitats participatives. Aquestes funcions es van classificar en àmbits segons el Model de competències ISFOL. Segons les funcions que desenvolupa l'estudiantat, adquireix un conjunt de competències que, una vegada identificades, classificades i validades, es poden avaluar i reconèixer per incorporar-les al seu bagatge, tant a nivell acadèmic com personal.

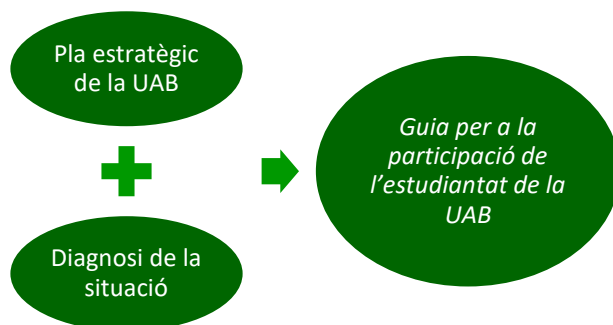
La diagnosi de les experiències extracurriculars de l'alumnat de la UAB ha consistit en l'elaboració d'un mapa d'experiència de l'estudiantat relatiu a la seva activitat extracurricular. Per fer la diagnosi s'han recollit dades de l'estudiantat sobre la seva participació, o les raons per les quals no participa, s'han realitzat dos grups focals, un amb estudiants i un altre amb els serveis i unitats de la Universitat que programen activitats adreçades a l'estudiantat. Els resultats de l'estudi han permès identificar el marge de millora en l'experiència de l'estudiantat.

Per últim, s'ha realitzat una sessió participativa amb els vicedegans, les vicedeganes i la sotsdirectora d'estudiants per recollir les seves propostes sobre participació estudiantil, especialment adreçades als centres. Els resultats d'aquesta sessió han servit per revisar algunes de les accions inicialment previstes en l'esborrany d'aquesta guia i per proposar-ne d'altres.

La diagnosi de l'adquisició de competències transversals i la posterior anàlisi de les experiències extracurriculars de l'estudiantat de la Universitat, juntament amb la sessió participativa realitzada amb els vicedegans i sotsdirecció d'estudiantat, han estat clau en l'elaboració de la guia per a la de participació de l'estudiantat de la Universitat Autònoma de Barcelona 2024-2027. Alhora, han permès fer una valoració més acurada de la situació actual i guiant cap un model de participació més integrador que considera un valuós ventall de possibilitats i que, a més, respon a les necessitats específiques de cada estudiant.

4. Guia per a la participació de l'estudiantat de la UAB

Els elements que defineixen la guia per a la participació de l'estudiantat de la UAB són els següents:

a. Objectius estratègics

Aquesta guia per a la participació de l'estudiantat de la Universitat Autònoma de Barcelona té com objectiu general potenciar de manera significativa la participació de l'estudiantat, donant visibilitat i revisant l'oferta actual d'activitats i opcions de participació per assegurar-ne la màxima efectivitat. A més a més, inclou mesures de caràcter transversal que augmenten i consoliden aquesta participació.

b. Eixos estratègics i accions

La guia es concreta en quatre eixos estratègics, identificats durant el procés de diagnosi previ. Cadascun d'aquests eixos disposa d'un conjunt d'accions per implementar. Els quatre eixos són:

- 1) Mesures transversals d'acollida de l'estudiantat i de difusió de les accions
- 2) Diàleg amb l'estudiantat
- 3) Suport a l'estudiantat que fa tasques de representació estudiantil
- 4) Programació d'activitats de la institució

A continuació es presenten les accions de cadascun dels eixos.

Eix 1. Mesures transversals d'acollida de l'estudiantat i de difusió de les accions

Amb l'objectiu de vetllar perquè l'estudiant disposi de la informació necessària per tal que pugui gaudir d'una experiència enriquidora i que tingui al seu abast els serveis universitaris, es proposen les següents accions:

- Ampliar el programa d'acollida existent a l'estudiantat internacional i de doctorat per respondre a les seves necessitats particulars i garantir una integració òptima.
- Difondre la *Guia de l'estudiant* de la UAB a tot l'estudiantat a principis de curs.
- Promoure un programa de mentoria dins dels programes de doctorat (crear la figura de mentor/a, o una figura similar a delegat/da en els graus i màsters, però en l'àmbit de programes de doctorat).
- Promoure activitats d'acompanyament i mentoria personalitzada i grupal per garantir una bona gestió del benestar emocional i una relació constructiva amb els supervisors i les supervidores¹.
- Millorar l'entorn web de participació estudiantil que integra les opcions de participació de l'estudiantat incorporant un llistat de preguntes freqüents sobre les formes de participació i de representació estudiantil que s'ofereixen en la institució.

Eix 2. Diàleg amb l'estudiantat

Amb el propòsit que l'estudiant sigui protagonista de la programació d'activitats desenvolupades per la universitat, es proposen les següents accions:

- Crear un espai de deliberació, formatiu, propositiu i periòdic, sobre aspectes de rellevància per l'alumnat.
- Crear una convocatòria mitjançant la qual l'estudiantat pugui proposar activitats perquè les programi la institució i que estiguin obertes a tota la comunitat estudiantil.
- Organitzar una convocatòria de pressupostos participatius per a la millora d'espais, físics o virtuals, per al desenvolupament d'activitats participatives, amb la incorporació de l'estudiantat en el procés de presa de decisions.
- Incorporar metodologies consultives adreçades a l'alumnat en la gestió de recursos i en la programació estratègica.
- Donar a conèixer a l'estudiantat el canal Opina com a eina per fer propostes i suggeriments de millora de la Universitat.
- Generar espais d'interacció regular i directa amb l'estudiantat que serveixin per recollir les seves propostes i els seus suggeriments de millora.

Eix 3. Suport a l'estudiantat que fa tasques de representació estudiantil

Amb l'objectiu de proporcionar eines i visibilitat a les accions desenvolupades per l'estudiantat que fa tasques de representació estudiantil, es proposen les següents accions:

- Crear un canal de difusió específic adreçat a representants d'estudiants.
- Publicar de forma transparent i accessible els i les representants d'estudiants al lloc web de la institució, assegurant que tot l'alumnat tingui accés fàcil i ràpid a la informació sobre els seus representants².

¹ Activitats complementàries al Tercer Temps.

² Persones delegades de grup acadèmic, delegades d'igualtat, claustrals, comissionats i membres de les juntes de facultat.

- Implementar un sistema de reconeixement acadèmic de les competències transversals adquirides per l'estudiantat actiu en les organitzacions estudiantils i en la xarxa de representants estudiantils del campus.
- Donar visibilitat a les trobades de seguiment acadèmic amb els delegats i les delegades de grup acadèmic en els centres.
- Facilitar mecanismes de comunicació i d'organització entre els diferents consells d'estudiants de centre.
- Promoure la creació de col·lectius i associacions entre l'estudiantat de doctorat.

Eix 4. Programació d'activitats per part dels serveis de la Universitat

Amb l'objectiu de millorar l'oferta d'activitats socials, culturals, esportives, saludables i comunitàries, es proposen les següents accions:

- Ampliar l'oferta d'activitats de participació estudiantil en el campus de Sabadell.
- Optimitzar l'accés a l'agenda UAB per part de totes les unitats promotores de la participació de l'estudiantat, i fomentar la incorporació de les activitats corresponents programades.
- Crear un butlletí regular específic per a l'estudiantat.
- Informar el professorat de les formes de participació de l'estudiantat, formes de representació i de les activitats perquè pugui promoure la participació en aquest àmbit actuant com a prescriptors.
- Millorar la visibilitat de les d'activitats complementàries que atorguen reconeixement acadèmic —activitats RAC—, assegurant que siguin fàcilment accessibles i conegudes per l'estudiantat.

5. Pla de seguiment i avaluació

La guia per a la participació de l'estudiantat de la UAB és una eina institucional que desenvolupa i concreta accions del Pla estratègic 2018-2030 de la UAB i que requereix de la implicació del conjunt de tota la comunitat universitària. És per aquest motiu que es fa necessària una coordinació entre els diferents agents implicats.

El Vicerectorat d'Alumnat i Ocupabilitat, és l'òrgan responsable de vetllar per la seva aplicació i implementar accions de millora, si escau. La unitat tècnica de seguiment de les accions és la Unitat de Dinamització Comunitària, que depèn de l'Oficina de Compromís i Comunitat.

Per tal de fer-ne el seguiment i l'avaluació s'han considerant les següents accions:

- Crear una comissió tècnica de seguiment i avaluació de la guia que elabori un informe periòdic de desenvolupament de les accions.
- Crear un grup de treball amb trobades periòdiques amb responsables promotors d'activitats³ per fer-ne seguiment i avaluar el funcionament de les activitats, establir mecanismes de coordinació i fer propostes de millora.
- Dissenyar un sistema d'indicadors de seguiment i d'avaluació en coordinació amb responsables promotors d'activitats.
- Implementar un mecanisme coordinat de recollida de dades que actualment ja es recullen.

³ Referents d'entitats que programen activitats al llarg del curs: Servei de Biblioteques, Campus SIS, Core de Salut mental, Responsabilitat Social, Dinamització Comunitària, Cultura en Viu, Fundació Autònoma Solidària, Alumni, Servei d'Ocupabilitat i vicedegans i sotsdirecció d'alumnat dels centres.

- Crear i aplicar una enquesta bianual de valoració de l'oferta participativa de la institució adreçada a l'estudiantat.

6. Referències:

- *Hacia el Área de la Educación Superior Europea*. Declaració de la trobada de Ministres Europeus en funcions de l'Educació Superior a Praga que va tenir lloc el 19 de maig del 2001. https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2001_Prague/47/4/2001_Prague_Communique_Spanish_553474.pdf

- *Educación Superior Europea*. Comunicat de la Conferència de Ministres responsables de l'Educació Superior, mantenida en Berlín que va tenir lloc el 19 de Setembre de 2003. https://www.ehea.info/media.ehea.info/file/2003_Berlin/29/1/2003_Berlin_Communique_Spanish_577291.pdf

- *Universidades fuertes para una Europa fuerte*. Declaració del 26 d'abril del 2005. <https://eua.eu/resources/publications/629:glasgow-declaration.html>

- *La Llei Orgànica 2/2023, de 22 de març, del Sistema Universitari (LOSU)*, <https://www.boe.es/buscar/pdf/2023/BOE-A-2023-7500-consolidado.pdf>

- *La Llei 3/2022, de 24 de febrer, de convivència universitària*, <https://www.boe.es/boe/dias/2022/02/25/pdfs/BOE-A-2022-2978.pdf>

- Anàlisi de les competències transversals adquirides amb la pràctica participativa, disponible al web de la unitat de Dinamització Comunitària. <https://www.uab.cat/comunitat/>

- Pla estratègic de la UAB, 2018-2030 <https://www.uab.cat/web/coneix-la-uab-cei/pla-estrategic-2018-2030-1345737643828.html>